

תורתך שאלתי

עיון בפרשת השבוע בדרך שאלות ותשובות
גליון מס' 247 - לפרשיות מטות-מסעי תשפ"ו

כעסו של משה על ראשי הצבא

וַיִּקְצֹף מֹשֶׁה עַל פְּקוּדֵי הַחֵיָל... (לא, יד)

סיפור הריגת בלעם

וַיָּאֵת בִּלְעָם בֶּן בְּעֹר הָרְגִי בַחֲרָב (לא, ח)

מאחר ופנחס נשלח בראש הצבא, מדוע משה קצף על פקודי החיל?

מדוע התורה מספרת על הריגתו?

רש"י: בלעם ידע שישראל מנצחים את אויביהם רק ע"י כח התפילה. הוא ידע שכוחם בפייהם, ורצה לתפוס את אומנותם של ישראל, ולקללם בפיו. התורה מלמדת שבתגובה, באו ישראל והחליפו אומנותם באומנות האומות - החרב, שנאמר "ועל חרבך תחיה" והרגוהו.

חפץ חיים: באומנות פה ניתן ליצור עולמות גשמיים ורוחניים. ולכן על כל אחד להיזהר, שלא לקלקל את כלי אומנותו, את פיו ולשונו בדברים אסורים, בהשמעת לשון הרע ורכילות, אלא לנצל "כלים" אלה לקיום מצוות ולהגות בתורה.

מקור הצאן והבקר של בני גד וראובן

וּמִקְנֵה רֵב הָיָה לְבְנֵי רְאוּבֵן וּלְבְנֵי גָד (לב, א)

מדוע מודגש שהיה להם מקנה רב?

אור החיים: ההקדמה נועדה "להצדיק" את טענתם שהמניע שלהם אינו פחד, אלא צורך כלכלי ומעשי, שכן היתה להם כמות גדולה מאד של צאן ובקר, והשטח שכבשו מסיחון ומעוג התאים לגידול מקנה. אנשי הצבא של שבטי ראובן וגד היו נועזים ולוחמים מצטיינים. חוקי השלל באותה תקופה קבעו שהלוחמים שהשתתפו בקרב והצטיינו בו, זכו לחלקים גדולים יותר מהשלל. לוחמי ראובן וגד, היו "חוד החנית" ובזזו שלל רב של בהמות ומקנה מסיחון ועוג ומדין, וכך צברו עושר כלכלי במקנה, שעלה עשרות מונים על זה של השאר.

הנצי"ב מוולוז'ין מסביר שמשה פעל כאן מתוך רגישות לכבודו של פינחס, ומשווה לאירוע אחר שבו כעס משה. ביום השמיני למילואים, מיד לאחר מות נדב ואביהוא, גילה משה ששעיר החטאת נשרף במקום להיאכל. את כעסו, שההלכה לא קוימה כראוי, לא הפנה ישירות לאהרון הכהן, על אף שהיה ראש המשפחה, אלא לבניו שנותרו, אלעזר ואיתמר. משה עשה זאת מפני כבודו של אהרן הכהן הגדול, שלא לביישו ברבים. באותו אופן נהג משה גם כאן, לאחר מלחמת מדין. הוא לא הפנה את כעסו כלפי פינחס, אלא העביר ביקורת ותוכחה לשרים הזוטרים יותר, שהיו תחתיו. גם כשיש ביקורת מוצדקת, נזיפה פומבית באישיות רוחנית או ציבורית בכירה (כאהרן או פינחס) עלולה לערער את מעמדם ואת אמון הציבור בהנהגתם. מסיבה זו הביקורת מופנית כלפי דרגים נמוכים יותר.

מנין שבט לוי בחלוקת הארץ

וַיִּדְבֹר מֹשֶׁה אֶל רָאשֵׁי הַמָּטוֹת (ל, ב)

מדוע פרשת נדרים נאמרה

דווקא לראשי המטות?

חתם סופר: עפ"י רוב ראשי המטות, העסקנים והמנהיגים נודרים ומבטיחים, ולא תמיד מקיימים. הם מועדים לשנות מדבריהם ולחזור בהם מהבטחותיהם, ולכן הוזכרו: "לא יחל דברו, ככל היוצא מפיו יעשה".

וַיָּשֶׁב בָּהּ עַד מוֹת הַכֹּהֵן הַגָּדוֹל (לה, כה)

מדוע הרוצח יושב בעיר מקלט

עד מות הכהן הגדול?

תולדות יצחק: הכהן הגדול מייצג את הקדושה בעם ישראל. עבודתו בבית המקדש נועדה להשכין את השכינה בקרב העם וכך להביא שפע ברכה ואריכות ימים. פעולתו של הרוצח, הגם שנעשתה בשגגה, קיצרה את חייו של אדם אחר. שפיכות הדמים מטמאת את הארץ ומסלקת את השכינה מִיִּשְׂרָאֵל ("ולא תטמא את הארץ... אשר אני שוכן בתוכה"). **הוא לא ראוי להימצא במרחב הרוחני שבו פועל הכהן הגדול**, שמביא חיים והשראת שכינה. לכן, כל עוד הכהן הגדול חי ומשרת בקודש, הרוצח מורחק לעיר המקלט ואינו יכול להסתובב חופשי בארץ.

הסבר נוסף, מבוסס על חז"ל (מכות יא ע"א) נוגע באחריות קהילתית ורוחנית של ההנהגה. הכהן הגדול הוא המנהיג הרוחני של עם ישראל, ולתפילותיו יש כח והשפעה. מצופה ממנו שיתפלל יותר על הדור, שלא תצא תקלה חמורה שכזו. מות אדם (אפילו בשוגג) מעיד על "חיסרון מסוים" בהגנה הרוחנית. מות הכהן הגדול מהווה מעין "כפרה רוחנית", המאפשרת את שחרור הרוצח בשגגה לביתו.

רוצים להיערך עם רעיונות ודברי תורה לפרשיות מטו"מ? לחצו כאן

נקמת משה במדינים

נָקַם נִקְמַת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מֵאֵת הַמִּדְיָנִים (לא, ב)

מה מהותה של נקמה זו?

רש"ר הירש: שני שרשים קרובים: 'נקם', 'קום'. **נקמה** מקימה את האישיות שהושפלה. **הנוקם** מזדהה עם הדבר שמבקש להקימו. התורה לא כתבה 'נקם מ...', אלא 'נקם מאת'. מטרת הנקמה אינה להכניע את האויב ולגמול לו, אלא **להקים את ישראל מאת המדינים**, לשחרר אותם מבחינה רוחנית ומוסרית.

אֵת שְׁלֹשׁ הָעָרִים תִּתְּנוּ מֵעֵבֶר לַיַּרְדֵּן וְאֵת שְׁלֹשׁ הָעָרִים תִּתְּנוּ בְּאֶרֶץ כְּנָעַן (לה, יד)

מדוע הוקצו מספר שווה וזהה של ערי מקלט לעבר הירדן ולארץ כנען?

שיטת **רש"י** נשענת על דברי חז"ל (מכות ט' ע"ב) ומתמקדת באופי האוכלוסיה וברמת הפשיעה בעבר הירדן. ריבוי הרציחות במזיד שם משפיעה גם על הרציחות בשגגה (זלזול בחיי אדם, חוסר זהירות). ועל כן **נדרשה נגישות יתר של ערי מקלט**, להציל את הרוצחים בשגגה מנקמת דם.

לעומתו, **הרמב"ן** מבאר שנחלת שנים וחצי השבטים בעבר הירדן השתרעה על פני שטח עצום, מנחל ארנון בדרום ועד חרמון בצפון. לעומת זאת, ארץ כנען היתה אמנם צפופה יותר, אך שטחה היה קטן ומרוכז בהרבה. **אם המרחק בין עיר לעיר בעבר הירדן היה גדול מדי, הרוצח לא היה מספיק להגיע אליהן בזמן**. כדי לאפשר לרוצח בשגגה לברוח ולהגיע לעיר מקלט בבטחה לפני שגואל הדם ישיג אותו, קבעו 3 ערי מקלט בעבר הירדן.

מעוניינים ברעיונות חינוכיים מפרשת השבוע?

שלחו את המילה 'רעיון' למייל

Office@shaalti.co.il

או לחצו כאן